

**Виступ ректора Запорізького обласного
інституту післядипломної педагогічної освіти**

Пашкова В.В.

**на колегії Департаменту освіти і науки
Запорізької обласної державної адміністрації**

27.08.2014

Поруч з навчанням виховання є головним напрямом діяльності школи. Перед світовою спільнотою стоїть глобальна проблема – визначити ієрархію цілей, завдань, пріоритетів виховання, виходячи із загальнолюдських, фундаментальних цінностей: від толерантного ставлення до інших людей, рас, мов, релігій до виховання в ім'я миру.

У кожній країні питання виховання розглядаються з урахуванням власних завдань і пріоритетів. І сьогодні триває дискусія з проблеми «виховання і політика». На Заході є традиційно сильною концепція нейтралітету школи, тобто здійснення шкільного виховання поза будь-якими політико-ідеологічними установками. Відстоюючи такий підхід, відомий французький педагог Ален (Е. Шарт'є), наприклад, вимагав позбавити школу від диктату і «тиранії» влади. «Якщо школа відгороджена від зовнішніх впливів, виникають прекрасні умови роботи цього самодостатнього світу», – писав він.

Як показує досвід, існування школи поза політикою є скоріше декларацією, ніж дійсністю. Навчальні заклади повсюдно вирішують завдання громадянського виховання. Крім традиційних курсів (історія, культура країни) вводяться нові дисципліни суспільно-політичного змісту: елективні курси «громадянознавства» в американських навчальних закладах, «керівний курс» – в англійських школах, «політика» – в німецьких гімназіях, «граждановедение» – у французьких ліцеях, «особлива діяльність» і «громадянознавства» в японських школах.

Громадянське виховання здійснюється на спеціальних заняттях і протягом усього навчального процесу. В США, наприклад, у початкових школах на обов'язкових уроках суспільствознавства знайомлять дітей із правами та обов'язками громадян. У навчальних закладах є перерва, яка триває не 5, як усі інші, а 10 хвилин. Додатковий час дано для того, щоб учні могли висловити свої патріотичні почуття. Під звуки гімну вони віддають честь зірковосмугастому прапору, який вивішений у кожному навчальному закладі. Крім того, зазвичай в коридорах шкіл висять портрети американських президентів, текст Білля про права.

Україна, що рухається шляхом демократичних перетворень, вирішує нові завдання виховання підростаючого покоління. Найважливіші з них – формування особистості громадянина правової демократичної держави, долаючи розкол суспільства за мовною і етнічною ознаками. Про це переконливо і образно сказав у промові на честь свята прапора України Президент Петро Олексійович Порошенко: «Спілкуючись із солдатами в зоні АТО або у військовому госпіталі, я бачив і чув, що російською мовою Україну люблять не менше, ніж українською. Скільки, на жаль, полеглих воїнів свої останні слова любові до Батьківщини чи матері, до дружини або коханої вигукнули, сказали або прошепотіли російською мовою ... Знаю, що тепер за мовною ознакою нас не розколе вже ніхто і ніколи. Принципово залишаючись на тій позиції, що єдиною державною мовою має залишатися українська, ми повинні гідно оцінити вклад російськомовних громадян України на захист нашої спільної Батьківщини. Наша нація міцніє вже не тільки на ґрунті мови чи етносу, а на підставі загальної волі більшості жителів України. Ця воля полягає в тому, щоб жити разом у єдиній, соборній, унітарній, демократичній та європейській країні».

Законом України «Про загальну середню освіту» визначено, що виховання громадянина України є пріоритетним завданням навчальних закладів. Державний стандарт базової і повної середньої освіти відносять громадянську компетентність до ключових і визначають її як «здатність учня

активно, відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства».

Стратегією державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні (затверджена указом Президента України від 24.03.2012) передбачено введення в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах курсів із питань розвитку громадянського суспільства в Україні.

У ЗОППО проводиться системна наукова та методична робота з громадянської освіти та патріотичного виховання. Цей напрям переважає в діяльності кафедри теорії та методики виховання і Міжвузівського дослідного центру «Політика і освіта». Ними цілеспрямовано і системно здійснюється науково-дослідна робота; проводяться освітньо-просвітницькі заходи; публікація, пропаганда та впровадження результатів дослідницької роботи; видання наукової та публіцистичної літератури; участь у міжнародних, державних і регіональних науково-дослідних та освітніх програмах.

Основна проблема, над якою співробітники Центру працюють – «Вплив політичних процесів на формування громадянина і патріота, здатного до творчого суспільного вибору». Інститутом налагоджено плідну співпрацю з Обласним центром патріотичного виховання молоді на підставі Угоди про співробітництво і взаємодію від 2010 року. Спільно організовуються щорічні Міжнародні науково-практичні конференції з питань патріотичного виховання молоді.

Узагальнені результати соціологічних досліджень останніх трьох років і Моніторингу громадської думки педагогів Запорізької області щодо удосконалення територіальної влади і зміни в Конституції України використовуються при підготовці аналітичних матеріалів, у наукових публікаціях, при підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, а також при проведенні методичних семінарів із педагогічними працівниками області.

Результати діяльності ЗОППО висвітлюються в засобах масової інформації, на веб-сайтах Запорізької обласної державної адміністрації, Запорізької обласної ради, порталі «Громадянське суспільство», на місцевих телеканалах «Запоріжжя» й «Алекс».

Отже, громадяни становлять державу і підтримують правопорядок, приводять у дію Конституцію України і законодавство. Рівень патріотизму громадян залежить від багатьох факторів, але в основному від успішності організації освіти та виховання підростаючого покоління, де ключова роль належить учителю.

Прикладом дієвого патріотизму колективу ЗОППО стала ініціатива перерахувати одnodенний заробіток на рахунок обласної клінічної лікарні м. Запоріжжя для організації лікування та посиленого харчування постраждалих у зоні АТО.

Наші пропозиції до рішення Колегії передаємо в письмовому вигляді.

Дякуємо за увагу.

До рішення колегії.

Рекомендувати керівникам загальних середніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів I-III рівнів акредитації:

введення елективних курсів з громадянської освіти за відповідними програмами (для учнів 7 (8) класу – навчальний курс «Вчимося бути громадянами» (рекомендований Міністерством освіти і науки України (лист МОН № 1/11-7680 від 26.12.2005) для учнів 9 (10) класу – курс «Ми – громадяни України» (Програма курсу та навчально-методичний комплекс «Ми – громадяни України» рекомендована Міністерством освіти і науки України (листи МОН № 1/11-2817, № 1/11-2816 від 20.06. 2001) для учнів 11 класу – курс за вибором «Громадянська освіта: основи демократії» (авт. Бакка Т.В., Ладиченко Т.В., Марголіна Л.В., Рябов С.Г.) (Програма рекомендована Міністерством освіти і науки України (лист МОН № 1/11-1652 від 12.03.2010).

Ректору Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти:

- Включити в навчальні плани курсів підвищення кваліфікації всіх категорій педагогічних працівників системи загальної середньої, професійно-технічної освіти та вищих навчальних закладів I-III рівнів акредитації спецкурси з громадянського та патріотичного виховання учасників навчально-виховного процесу;

- Розробити методичні рекомендації з питань взаємодії загальноосвітніх навчальних закладів із органами державної влади з формування компетентності учнівської молоді;

- Включати проблематику розвитку демократичного суспільства і формування громадянськості, толерантності учасників навчально-виховного процесу в дослідницькі програми і навчальні плани підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

- Ввести на курсах підвищення кваліфікації всіх категорій педагогічних працівників проведення спецкурсів із питань розвитку громадянського суспільства;

- Практикувати проведення соціологічних опитувань учасників навчально-виховного процесу з метою визначення рівня громадянської компетентності;

- Забезпечити підготовку фахівців, які здійснюватимуть перепідготовку вчителів із питань громадянської освіти;

- Розробляти курси, окремі модулі, навчально-методичне забезпечення для підвищення кваліфікації всіх категорій педагогічних працівників із проблематики розвитку демократичного суспільства й формування громадянськості, толерантності учасників навчально-виховного процесу.